

OBSAH

ÚVOD (Karel Horálek)	19
HLÁSKOSLOVNÝ VÝVOJ ČEŠTINY DO KONCE 13. STOLETÍ	
I. <i>Hláskoslovný systém západoslovanských kmenových nářečí před rozpadem slovanské jazykové jednoty</i>	
Úvodní poznámky 1	19
Vokalismus 2	20
Konsonantismus 3	24
Slabika 4	25
Slovní přízvuk 5	28
II. <i>Nejstarší hláskoslovné znaky češtiny uvnitř praslovanského jazykového celku</i>	
Vliv <i>j</i> na předcházející souhlásky 6	39
Západoslovanské zvláštnosti palatalisací velár 7	41
Skupiny <i>tl, dl</i> 8	42
Metathese likvid 9	43
III. <i>České hláskové změny do konce 13. století</i>	
Stahování 10	45
Zánik a vokalisace jerů 11	47
Denasalisace nosových samohlásek <i>e, o</i> 12	49
Změna <i>ž</i> > <i>z</i> 13	51
Vznik a vývoj párové měkkosti souhlásek 14	51
A. Změna palatalisačních odstínů	53
B. Depalatalisace měkkých souhlásek	54
C. Vznik souhlásky <i>ř</i>	59
Vývoj slabikotvorných likvid 15	60
Přehláska <i>ä</i> > <i>ě</i> 16	62
Změna <i>ě</i> > <i>e</i> po <i>l</i> 17	67
Vývoj souhlásky <i>g</i> 18	67
Vznik souhlásky <i>f</i> 19	71
Vývoj prosodických prostředků 20	71
Slovní přízvuk	71
Slabičná intonace	72
Kvantita	73

HLÁSKOSLOVÍ ČEŠTINY 14. STOLETÍ

I. Úvodní poznámky. Pravopis	21 – 22	75
II. Inventář hlásek v češtině 14. století		81
A. Soustava hlásek kolem r. 1300		81
Samohlásky	23	81
Slabikotvorné souhlásky	24	82
Staročeská kvantita v srovnání s novočeskou	25	82
Souhlásky	26	86
B. Poznámky k jednotlivým hláskám		89
Samohlásky: <i>i, í (y, ý)</i>	27	89
<i>e, é</i>	28	90
<i>a, á</i>	29	92
<i>o, ó</i>	30	93
<i>u, ú</i>	31	93
<i>ě, ie</i>	32	95
Slabikotvorné souhlásky: <i>r, l</i>	33	97
Souhlásky: <i>b – b̄, p – p̄, m – m̄, v – v̄, f – f̄</i>	34	101
<i>d – d̄, t – t̄, n – ñ</i>	35	104
<i>l, l̄</i>	36	105
<i>d, t, ñ</i>	37	106
<i>j</i>	38	108
<i>z – z̄, s – s̄; ž, š</i>	39	109
<i>c, č</i>	40	110
<i>k, ch, h</i>	41	111
<i>g</i>	42	112
<i>r, ř</i>	43	113
C. Změny v soustavě hlásek během 14. století		114
Přehláska <i>'u > i</i>	44	115
Přehláska <i>'o > ě</i>	45	116
Diftongisace <i>ó > uó (o > uo)</i>	46	118
Změna <i>ě > e</i> (ztráta jotace)	47	120
Zánik párové měkkosti souhlásek	48	123
Vzájemná souvislost změn	49	125
III. Stavba staročeské slabiky	50	126
IV. Hlásky v proudu řeči		130
A. Samohlásky:		130
Samohlásky na začátku slova	51	130
Samohláska + samohláska	52	132

Zánik samohlásek 53	134
Samohlásky po měkkých souhláskách 54	135
B. Souhlásky:	135
Asimilační změny souhlásek:	136
Asimilace (neutralisace) znělosti 56	136
Artikulační asimilace 57	139
Disimilační změny souhlásek 58	140
Zánik a splývání souhlásek 59—61	141
Vkladné samohlásky 62	143
Přechodné souhlásky 63	144
Metathese souhlásek 64	145
Změny v palatalisaci souhlásek 65	146
V. <i>Morfologické střídání (alternace) hlásek</i>	147
A. Střídání samohlásek:	147
Alternace ablautového původu 67	147
Jerové a vkladné <i>e</i> 68	148
Přísuvné vokály 69	151
Střídání vzniklé stahováním 70	151
Kvantitativní střídání samohlásek 71	152
Střídání <i>u—ov, ev</i> 72	152
Střídání <i>a, ě—n, m; u—m</i> 73	152
Střídání <i>a—ě</i> 74	153
B. Střídání souhlásek:	153
Střídání hrdelnic se sykavkami 75	153
Střídání <i>t, d a t, d</i> se sykavkami 76	154
Střídání ostrých sykavek s tupými 77	154
Střídání tvrdých retnic s měkkými 78	155
Střídání <i>r, l, n — ř, ě, ň</i> 79	155
Střídání tvrdých a měkkých kmenových souhlásek při flexi nebo derivaci 80	155
Střídání <i>ň—j</i> 81	156
Střídání <i>ch—s</i> v tvarech sigmatického aoristu 82	156
Střídání <i>d, t — s</i> v tvarech sloves 83	157
Střídání <i>retnice — 0</i> 84	157
Střídání <i>j — 0</i> 85	158

HLÁSKOSLOVNÝ VÝVOJ ČEŠTINY OD KONCE 14. STOLETÍ

I. <i>Vývoj pravopisu</i> 86	159
II. <i>Změny v soustavě hlásek od konce 14. století</i>	160

Změny v rozložení samohlásek <i>i</i> a <i>y</i> 87	161
Diftongisace <i>y</i> > <i>ej</i> 88	162
Diftongisace <i>ú</i> > <i>ou</i> 89	165
Změna <i>y, ý</i> > <i>i, í</i> 90	167
Monoftongisace <i>ie</i> > <i>i</i> 91	168
Monoftongisace <i>uo</i> > <i>ú</i> 92	169
Úžení <i>é</i> > <i>i</i> 93	170
Změna <i>w</i> > <i>v</i> 94	171
Relativní chronologie a souvislost hláskových změn 95	171
III. <i>Změny ve stavbě slabiky</i>	173
IV. <i>Změny hlásek v proudu řeči</i>	174
Změna <i>aj</i> > <i>ej</i> 97	174
Depalatalisace <i>št</i> > <i>št</i> 98	176
SOUHRNNÝ OBRAZ	
ČESKÉHO HLÁSKOSLOVNÉHO VÝVOJE 99	177
Seznam zkratk	181
Rejstřík	188

Miroslav Komárek

HISTORICKÁ MLUVNICE ČESKÁ

I

HLÁSKOSLOVÍ

Obálku a vazbu navrhl Heda Kovályová

Vydalo Státní pedagogické nakladatelství, n. p. v Praze
jako svou publikaci č. 91-04-01

Edice Učebnice pro vysoké školy

Odpovědná redaktorka Alice Siropólková

Technická redaktorka Jana Hechtová

Vytištěno podle imprimované předlohy

Vytiskla Polygrafia, n. p., Svobodova 1, Praha 2 – Formát papíru 86 × 122 cm — AA
11,37 — VA 12,28 — Tematická skupina a podskupina 12/5 — Náklad 3000 výtisků

Vydání 3.

Cena vázaného výtisku Kčs 14,20

104/21,815

16-900-69 Kčs 14,20

Okresní knihovna
ŠOKOLOV